

УДК 336.543

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

THE ROLE AND FUNCTIONS OF ACCOUNTING IN THE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

ФОМЕНКО Т.С., ГАЧКА А.М., ГАЦЬКО Д.Р.,*
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

Стаття присвячена обґрунтуванню ролі бухгалтерського обліку в управлінні підприємством в сучасних економічних умовах. Розкрито сутність бухгалтерського обліку з позиції вчених та відповідно до законодавства. Систематизовано функції бухгалтерського обліку, які розглядають вчені. Виділено та охарактеризовано основні функції бухгалтерського обліку. Вказано основні вимоги, яким повинен відповідати бухгалтерський облік, зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: бухгалтерський облік, функції бухгалтерського обліку, управління підприємством, вимоги до бухгалтерського обліку.

The article is devoted to substantiation of the role of accounting in enterprise management in modern economic conditions. The essence of accounting from the standpoint of scientists and in accordance with the law is revealed. The accounting functions considered by scientists are systematized. The main functions of accounting are highlighted and characterized. The basic requirements to be met by accounting are specified, the corresponding conclusions are made.

Keywords: accounting, accounting functions, enterprise management, accounting requirement.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних економічних умовах підприємство, будучи самостійним елементом економічної системи, взаємодіє з партнерами по бізнесу, бюджетами різних рівнів, власниками капіталу та іншими суб'єктами, залученими у фінансові відносини. У зв'язку з цим з'являється необхідність фінансового управління підприємства, тобто розробки певної системи принципів, методів і прийомів регулювання фінансових ресурсів, що забезпечують досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства. Об'єктом управління є фінансові ресурси підприємства, зокрема їх розміри, джерела формування і відносини, що виникають в процесі формування і використання фінансових ресурсів. Результати управління проявляються в грошових потоках (величині і термінах), що виникають між підприємством та його контрагентами, бюджетом, власниками капіталу, партнерами по бізнесу та іншими агентами ринку. Така інформація формується в системі бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ролі та функцій бухгалтерського обліку є доволі дискусійним та розглядається багатьма вченими-бухгалтерами, як Н.М. Бондаренко, З.В. Гуцайлюк, В.М. Жук, Т.Г. Маренич, Р.І. Мачуга, М.С. Пушкар та ін. Однак єдиної думки щодо необхідності й ефективності введення нових функцій не сформовано. Існує неузгодженість у поглядах учених стосовно номенклатури, теоретичного обґрунтування та практичної реалізації функцій бухгалтерського обліку для потреб управління підприємством.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження ролі та функцій бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з законодавством кожне підприємство, незалежно від його величини і форми власності, зобов'язане вести бухгалтерський облік з дня його створення і до дня його ліквідації (припинення діяльності).

* Науковий керівник: Крутько М.А., д.е.н., доцент

Н.М. Бондаренко зазначає, що бухгалтерський облік – «це складний механізм, призначення якого надавати та забезпечувати інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів з метою здійснення ефективного й оперативного управління суб'єктом господарювання в сучасних умовах» [1, с. 10].

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вказано, що «бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [2].

Т.Г. Маренич та О.В. Гаврильченко головним завданням бухгалтерського обліку називають «формування повної, достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства для прийняття рішень» [3, с. 6].

На відміну від інших видів обліку бухгалтерський облік є системним. У ньому відображається кожна виконана господарська операція в натуральному, трудовому та грошових вимірниках. Економічні процеси узагальнюються в бухгалтерському обліку як рух вартості. Це дозволяє отримати інформацію про новостворену вартість, її розподіл та перерозподіл.

В системі управління діяльністю підприємства бухгалтерський облік виконує ряд функцій. Так, М.С. Пушкар виокремлює інформаційну, контрольну та аналітичну функції бухгалтерського обліку [4].

З.В. Гуцайлук й З.В. Мачуга виділяють такі функції бухгалтерського обліку, як інформаційну, контрольну та оціночну [5, с. 71].

Т.Г. Маренич та О.В. Гаврильченко називають інформаційну, контрольну, управлінську та аналітичну функції бухгалтерського обліку [3, с. 10].

В.М. Жук до вказаних функцій додає ще одну з функцій обліку, сутність якого полягає в підтриманні комунікацій (спілкування) з іншими системами підприємства та із системою управління [6, с. 32]. Якість системи обліку в значній мірі, зазначає В.М. Жук, визначається комунікаційними зв'язками [6, с. 32].

На думку Коліна Друрі бухгалтерський облік виконує інформаційну, контрольну, аналітичну, регулюючу, мотивувальну та соціальну функції [7].

Узагальнивши думки вчених, доцільно виділити функції бухгалтерського обліку, основними з яких є: контрольна, забезпечення збереження власності, інформаційна, зворотного зв'язку, аналітична. Розглянемо кожен з них.

1. Контрольна функція бухгалтерського обліку. Процес контролю складається із встановлення стандартів, вимірювання фактично досягнутих результатів і проведення корегувань в тому випадку, якщо досягнуті результати істотно відрізняються від встановлених стандартів. У бухгалтерському обліку відображається весь кругообіг коштів підприємства, джерела їх формування та господарські процеси. Якісна облікова інформація дозволяє здійснювати контроль на різних стадіях виробництва, контролювати в разі потреби у всіх деталях діяльність підприємства і його підрозділів, аналізувати її і на базі цієї інформації готувати, обґрунтовувати і приймати відповідні управлінські рішення на різних рівнях управління.

2. Забезпечення збереження власності. Ця функція тісно пов'язана з удосконаленням системи бухгалтерського обліку і посиленням його контрольної функції. Науково організована система обліку дозволяє не тільки розкривати розтрати і розкрадання, виявляти діяльність різних корумпованих угруповань, а й попереджати їх. Інструментом для реалізації цієї функції є інвентаризація майна підприємства, яка дозволяє визначити зміни, що відбулися в складі власності. Дієва система бухгалтерського обліку дозволяє спільно з іншими службами забезпечити збереження власності, попередити розкрадання, псування і втрати.

3. Інформаційна функція бухгалтерського обліку. Саме системний бухгалтерський облік фіксує і накопичує всебічну синтетичну (узагальнюючу) і аналітичну (деталізовану) інформацію про стан і рух майна та джерела його утворення, господарські процеси, про кінцеві результати фінансової та виробничо-господарської діяльності підприємства. Бухгалтерська інформація широко використовується в оперативно-технічному, статистичному обліку, для планування, прогнозування, вироблення тактики і стратегії діяльності. Бухгалтерська інформація повинна містити мінімальну кількість показників, але задовольняти максимальну кількість її користувачів

на різних рівнях управління. Інформація повинна бути необхідною і доцільною, що виключає зайві показники. Необхідно також, щоб бухгалтерська інформація формувалася з найменшими витратами праці і часу.

4. Функція зворотного зв'язку. Бухгалтерський облік виконує функцію зворотного зв'язку, без якої неможливе існування системи управління, тим більш орієнтованої на широку автоматизацію. Використовуючи зворотний зв'язок за допомогою бухгалтерської інформації, що містить фактичні значення показників, здійснюють контроль за виконанням планових показників, стандартів, норм і нормативів, кошторисів, дотримання економного використання всіх видів ресурсів, встановлюють різні недоліки, виявляють резерви виробництва і ступінь їх мобілізації і використання. Система бухгалтерського обліку забезпечує управління зворотним зв'язком на будь-якому рівні. Ніяка інша система не в змозі виконати це завдання.

5. Аналітична функція бухгалтерського обліку. Аналітична функція тісно пов'язана з інформаційною, проте розглядати її як інформаційне забезпечення для аналізу неправомерно. Реалізація цієї функції дозволяє здійснювати аналіз по всіх розділах бухгалтерського обліку, в тому числі використання всіх видів ресурсів, витрат на виробництво і реалізацію продукції, правильності застосовуваних цін, що має особливо важливе значення в умовах дії ринкових цін, інфляційних процесів.

Для успішного виконання вказаних функцій, бухгалтерський облік повинен відповідати певним вимогам, основними з яких є об'єктивне, точне і своєчасне відображення фінансово-господарської діяльності підприємства. Дані обліку повинні в простій, ясній і доступній для розуміння інвесторами, та акціонерами формі характеризувати результати підприємства. Це дуже важлива вимога, так як інвестори все більшою мірою залучаються до участі в управлінні підприємством, що підвищує його ефективність.

Висновки. Бухгалтерський облік є найважливішим елементом економічної системи, без знань якого неможливе ефективне управління підприємством. Бухгалтерський облік є одним з основних джерел інформації про виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств, яка необхідна для прийняття та реалізації управлінських рішень. Тільки налагоджена система бухгалтерського обліку дозволяє отримати необхідну інформацію для забезпечення управління діяльністю підприємства. Отримана з бухгалтерського обліку інформація аналізується для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних рішень, а тому неналежна якість бухгалтерської інформації може привести до неправильних висновків і неправильних рішень. Крім того, бухгалтерська інформація забезпечує контроль щодо збереження активів підприємства, в зв'язку з цим є важливим засобом поліпшення фінансового стану підприємства.

Література.

1. Бондаренко Н.М. Теоретичні основи організації обліку на підприємстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 4. 2014. С. 10-14.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Маренич Т.Г., Гаврильченко О.В. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: навч. посіб. в 2-х ч., Ч. 2. / ХНТУСГ. Харків: Міськдрук, 2012. 336 с.
4. Пушкар М.С. Функції обліку господарської діяльності. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3174/1/6.pdf>
5. Гуцайлюк З.В., Мачуга Р.І. Інформаційна система бухгалтерського обліку в управлінні промисловим підприємством: рівні формування та напрямки використання. *Вісник ЖДТУ*. 2010. №3. С. 70-74.
6. Жук В.М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 71-76.
7. Colin Drury. *Management and Cost Accounting*. Cengage Learning EMEA, Dec 17, 2007. 775 p.

References.

1. Bondarenko N.M. (2014). *Teoretychni osnovy orghanizaciji obliku na pidpryjemstvi. [Theoretical foundations of accounting at the enterprise]*. Naukovyj visnyk Khersons'koghho derzhavnogho universytetu. Vyp. 4. p. 10-14 [in Ukrainian].

2. Law of Ukraine on accounting and financial reporting № 996-XIV (1999, July 16). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Marenych T.Gh., Ghavryljchenko O.V. (2012). Bukhghaltersjkyj oblik u skhemakh i tablycjakh [*Accounting in schemes and tables*]: navch. posib. v 2-kh ch., Ch. 2. / KhNTUSGh. Kharkiv: Misjkdruk, 336 p. [in Ukrainian].
4. Pushkar M.S. Funkciji obliku ghospodarsjkoji dijaljnosti. [*Functions of accounting for economic activity*]. URL: <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3174/1/6.pdf> [in Ukrainian].
5. Ghucajljuk Z.V., Machugha R.I. (2010). Informacijna systema bukhghaltersjkocho obliku v upravlinni promyslovym pidpryjemstvom: rivni formuvannja ta naprjamky vykorystannja. [*Accounting information system in the management of an industrial enterprise: levels of formation and directions of use*]. Visnyk ZhDTU. № 3. p. 70-74. [in Ukrainian].
6. Zhuk V.M. (2016). Rozvytok funkcij bukhghaltersjkocho obliku. [*Development of accounting functions*]. Ekonomika APK. 2016. № 6. p. 71-76. [in Ukrainian].
7. Colin Drury. Management and Cost Accounting. Cengage Learning EMEA, Dec 17, 2007. 775 p.

УДК 657.3

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

OWN CAPITAL AS AN OBJECT OF ACCOUNTING

ВОЛОШИНА В.О., СУХОВА А.В., *
здобувачки другого (магістерського) та першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

В статті розглянуто та досліджено поняття «власний капітал» як об'єкт бухгалтерського обліку підприємства. Висвітлено сутність власного капіталу, його характеристики, завдання та класифікацію, визначено важливість власного капіталу як окремої категорії. Представлено основні функції власного капіталу підприємства, зроблено відповідні висновки. Визначено особливості бухгалтерського обліку власного капіталу.

Ключові слова: власний капітал, активи, зобов'язання, чисті активи, функції власного капіталу, облік власного капіталу.

This article discusses and explores the concept of «equity» as an object of accounting. The essence of equity, its characteristics, tasks and classification are highlighted, the importance of equity as a separate category is determined. The main functions of the own capital of the enterprise are presented, the corresponding conclusions are made. Peculiarities of equity accounting are determined.

Keywords: equity, assets, liabilities, net assets, equity functions, equity accounting.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Необхідною умовою здійснення господарської діяльності підприємств є наявність початкового капіталу. Такий капітал у розпорядження підприємства надають його засновники (учасники), зазвичай без будь-яких часових обмежень. Сформований власний капітал є фінансовою основою діяльності кожного підприємства. Він являється одним із найважливіших фінансових показників, адже є безстроковою та початковою основою фінансування діяльності підприємства, крім того джерелом погашення збитків. Власний капітал характеризує ступінь фінансової самостійності, фінансової потужності, а також ступінь кредитоспроможності підприємства. Правильно

* Науковий керівник: Бірченко Н.О., к.е.н., доцент